

Ίχνη Κάστρου 'Ένα Μουσείο Διαδρομή στη Μονεμβασία

Επιβλέπουσα: Μάρδα Νέλλη
Σπουδάστρια: Γεωργούλα Δάφνη
Ιούλιος 2016

1. Σχολείο σχολικό κτίριο δεν υπήρχε, κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, τα μαθήματα γίνονταν σε υπόγειο χώρο που ονομαζόταν κατηχούμενα, ενώ αργότερα χρησιμοποιήθηκε ο Αγιος Νικόλαος που δεν λειτούργησε ποτέ σαν εκκλησία

στην κεκλιμένη έκταση ψηλά στον βράχο και το φρούριο της ακρόπολης στην κορυφή του

XC (NIKA)

2. Νεκροταφείο, Σφραγίδα
έξω από τη δυτική πόλη του κάστρου στη μέση περίπου της απόστασης από τη γέφυρα

3. Ανάκτορο του Ανδρονίκου Β' του Παλαιολόγου
βρίσκεται ανατολικά του Εκλιμένου χριστού και ανάζεται μόνο η είσοδος

4. Χαμάμι του Δωατήρος
μια εκκλησία που σήμερα δεν έχει ιερό, το βορινό κλίτος σκεπάζεται από οικυκόρυφο θόλο, το νότιο με ημικυλινδρικό, εαν τελικά υπήρξε κάποτε εκκλησία σε εκείνο το σημείο, τότε το μισό τμήμα της με το ιερό το γκρέμισαν οι Τούρκοι για να χτίσουν το λουτρό τους

5. Αγία Ζωτήρα
μια εκκλησία που σήμερα δεν έχει ιερό, το βορινό κλίτος σκεπάζεται από οικυκόρυφο θόλο, το νότιο με ημικυλινδρικό, εαν τελικά υπήρξε κάποτε εκκλησία σε εκείνο το σημείο, τότε το μισό τμήμα της με το ιερό το γκρέμισαν οι Τούρκοι για να χτίσουν το λουτρό τους

6. Τζαμί
βρίσκεται στην κεντρική πλατεία, αποτελείται από ένα χαμηλόνευτο τρούλλο και δύο πλαϊνά διαμερίσματα στο βορρά και στη δύση στεγασμένα με ημικυλινδρικούς θόλους, οι τοίχοι που φέρουν τα τόξα στην ανατολική και νότια πλευρά είναι μεταγενέστεροι, η κατάσκευή ήταν κακότεχνη και η τοιχοποιία ευτελής αργολιθοδομή, το πιο πιθανό ήταν να χτίστηκε κατά την περίοδο της πρώτης Τουρκοκρατίας, σήμερα χρησιμοποιήται σαν μουσείο

πολιτιστικοί χώροι _ εκκλησίες

7. Αγία Άννα
δρομική μονόχωρη εκκλησία, βρίσκεται πάνω από τον εμπορικό δρόμο κοντά στο δυτικό τείχος, παρουσιάζει μια εξέλιξη του μονόχωρου ναού με γυναικωνή στη βορεινή πλευρά, το κύριο κλίτος και το γυναικώντις στην ανατολική πλευρά, κατασκευασμένους από λαξευτούς πωρόλιθους, το ίδιο όπως και το τεταρτοσφαρίο της αψίδας του ιερού, από το ίδιο υλικό είναι και τα πλαϊνά τόξα, οι παραστάδες και οι πεσσοί, η υπόλοιπη τοιχοποιία είναι αργολιθοδομή, η μόνη ελεύθερη από μεσοτοιχίες πλευρά είναι η δυτική, με μοναδικά ανοιγματα, η πόρτα και ένας στρογγυλός φεγγίτης, κατά τον Ξυγκούπολο και τον Traquair ανήκει στην Ενετική περίοδο

8. Δώδεκα Απόστολοι
δρομικό μονόχωρο εξωκλήσι, σκαμμένο στο βράχο στα μισά περίπου της διαδρομής που ενώνει την κάτω με την άνω πόλη

9. Άγιος Ανδρέας
δρομική μονόχωρη μικρή εκκλησία, στα νότια του ανακτόρου του Ανδρονίκου, με κάποιη περίπου ορθογώνια και απόκλιση 45 μοίρες από την ανατολή, στεγάζεται με ημικυλινδρικό θόλο, κιστίκη με λαξευτούς πωρόλιθους και έχει τόξος με αργολιθοδομή με γωνίες ενισχυμένες με ημιλαξευτούς πωρόλιθους, τα ανοιγματα είναι λίγα και μικρά με πορτινά πλάστικα πιθανή χρονολόγηση από τον τρόπο κατασκευής της είναι η δεύτερη Ενετική (1690-1715)

10. Αγία Άννα ή Καθολική
δρομική μονόχωρη, μετατράπηκε σε καθολική φράξοντας την κόγχη του ιερού με τοίχο και κιτζνάς στη νότια πλευρά ένα αλτάριο (καθολικό ιερό) με την κατασκευή μιας δρομικής πάνω από το δρόμο, ο νάρθηκας είναι μεταγενέστερος, τόξα, πεσσοί και κυμάτια είναι από πωρόλιθο, όπως και οι κυλινδρικοί θόλοι που είναι επιχρισμένοι

11. Αγία Άννα Νο 3
δρομική δίκιτη εκκλησία, το νότιο κλίτος δεν σώζεται παρά μόνο η αρχή της αψίδας του ιερού και ένα μικρό τμήμα από το θεμέλια του νότιου τοίχου, τα δύο κλίτη ενώνονται με ημικυλινδρική καμάρα, στεγάζονταν με ημικυλινδρικούς θόλους, η κατάσκευή της δηλώνει ότι προέρχεται από την Ενετική περίοδο

12. Άγιος Σπυρίδων
δίκιτη, δρομική εκκλησία, βρίσκεται ερειπωμένη στη βάση του απότομου βράχου, στο βόριο τοίχο ανοίγονται δύο τυφλά τόξα, στο νότιο μία κόγχη και ένα παράθυρο, από την κατασκευή της φαίνεται ότι είναι μεταγενέστερη της Αγίας Άννας Νο3, ίσως από τα χρόνια της τελευταίας Τουρκοκρατίας

13. Άγιος Δημητρίος και Άγιος Αντώνιος
δρομική δίκιτη εκκλησία, τα δύο ιερά συγκρινούνται μεταξύ τους, στο βόριο τοίχο ανοίγεται ένα τυφλό τόξο, και μία κόγχη για την πρόθεση, η είσοδος είναι στο βόριο κλίτος, κάτω από το οποίο υπάρχει μια στέρνα

14. Παναγία η Μυρτιδώπασα ή Κρητικά
βασιλική μετά τρούλλου, βρίσκεται πάνω από τον κεντρικό δρόμο στο ύψος της πλατείας, η πλατιά αγίδα του ιερού γράφεται σαν υπερυψωμένο ημικύκλιο έχοντας δεξιά και αριστερά δύο κόγκη μέσα στον τοίχο, η πρόθεση είναι μια κόγχη ορθογωνική, κάτια από την εκκλησία υπάρχει στέρνα, ο τρύπανο και το τύμπανο στηρίζονται στους οξυκόρυφους θόλους ανατολικά και δυτικά και σε δύο οξυκόρυφα τόξα, στο βορρά και στο νότο, το τύμπανο έχει τέσσερα παράθυρα, οι οξυκόρυφοι θόλοι είναι κατασκευασμένοι από λαξευτούς πωρόλιθους, όπως και τα τόξα στη βόρια και νότια πλευρά, οι τοίχοι πληρώσανται από αργολιθοδομή, τέσσερα λοφία είναι κτισμένα από μικρά λιάρια και παχύ κονίαμα, όπως και το τύμπανο, ενώ ο τρύπανος είναι από λαξευτούς πωρόλιθους σε ορίζοντιους δακτυλίους, πόρτες και παράθυρα έχουν πωρινά πλάστικα, τα στοιχεία αυτά φανερώνουν δυτική επιδραση, όμως οι αναλογίες του εσωτερικού χώρου και η διαβάθμιση των εξωτερικών όγκων κρύβουν έναν ελληνικό χαρακτήρα

15. Ελκόμενος Χριστός
τρικλητή βασιλική μετά τρούλλου, η μεγαλύτερη εκκλησία της Μονεμβασίας, με διάφορα στάδια ανακατασκευής, τα τρία κλήτη στεγάζονται με θόλους οικυκόρυφους που στα δύο πλαϊνά διακόπτονται από εγκάρσια τόξα, οι διαχωριστικές τοιχοστοιχίες εδράζονται σε ορθογώνιους πεσσούς, ο τρύπανος φαίνεται μεταγενέστερος, στηρίζεται στους θόλους και στα τόξα στο βόριο και στο νότο, στην κεντρική αψίδα σωζεται ακέραιο συνθέτο με επισκοπικό θρόνο στη μέση, μετά το 1910 κινητεύεται και το κωδωνοστάσιο της εκκλησίας

16. Άγιος Νικόλαος
εγγεγραμμένος σταυροειδής ναός, στο δρόμο που οδηγεί στην ανατολική πόλη του κάστρου, οι κεραίες του σταυρού ανατολικά και δυτικά υπερτερφούν σημαντικά σε μήκος από αυτές την βόρα και το νότο, οι οποίες περιορίζονται, έτσι ώστε το μεσαίο κλίτος να γίνεται κυρίωρχο, το ίδιο και η κεντρική αψίδα σε σχέση με την πλάνη, στις τέσσερεις γωνίες σηματίζονται επιμήκη διαμερίσματα που στεγάζονται από οξυκόρυφες καμάρες, το ίδιο όπως και οι κεραίες του σταυρού, το τύμπανο έχει τέσσερα παράθυρα φραγμένα, όλη η κατασκευή είναι από λαξευτούς πωρόλιθους, μόνο οι εξωτερικοί τοίχοι είναι από αργολιθοδομή, πάνω από το επιστύλιο της πόρτας μέσα στο αέτωμα αναγράφεται η χρονολογία κατασκευής του, 1703 μ.Χ.

17. Παναγία η Χρυσαρίπισσα
οκταγωνικός ναός, βρίσκεται στην πέτρα τάπια, στην ανατολική και δυτική πλευρά της ωθήσεις διανέμουν στους πλάγιους τοίχους οι δύο ημικυλινδρικές καμάρες, που χωρίζουν το νάρθηκα από τον κυρίων και αυτόν που τον νότο, στην πόρτα της εισόδου έχουμε μαρμάρινο πλαίσιο με βυζαντινά μοτίβα και ανάγλυφο, στη νότια κεράρια ψηλά έχουμε ένα τρίλοβο παράθυρο και κάτω το οικοδόμικό πρώτο έπιπλο της πλάτης την γνώμη των αρχαιολόγων ότι ο ναός κτίστηκε τον 12ο αιώνα

18. Άγια Σοφία
οκταγωνικός ναός, ανήκει στον ηπειρωτικό τύπο, ο εξωνάρθηκας με τρία σταυροθόλια, έχει διπλή ανοικήση στα δύο πλαϊνά τοίχους, ο νάρθηκας καλύπτεται με την κεκλιμένη έκταση ψηλά στον βράχο και το φρούριο της ακρόπολης στην κορυφή

μοναδική πρόσβαση από την κάτω πόλη γίνεται μέσα από ένα δρόμο που αποτελείται από δέκα στροφές στη μέση του βορείου τμήματος της και καταλήγει σε μία πόλη που φέρει σ' έναν ορθογώνιο παρόλιθο το σκάλισμα ενός σταυρού και τη βυζαντινή βασιλική XC (NIKA)

στην κεκλιμένη έκταση ψηλά στον βράχο και το φρούριο της ακρόπολης στην κορυφή του βράχου και το φρούριο της ακρόπολης στην κορυφή του βράχου

το οιδικό δίκτυο είναι εν μέρη αναγμωρίσιμο, η δόμηση δεν είναι πικνή με ομάδες κτισμάτων αρκετά συγκάδη, τα οικοδομικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά έχουν μεγάλη συγγένεια με παλαιότερα κτίσματα της κάτω πόλης

χαμηλά, κοντά στη θάλασσα, περιβάλλεται από τις τρεις πλευρές της από τις οποίες από τη μέση μεριά διατρέχονται από ένα στενό δρόμο, επίπεδο στη νότια μεριά και βαθμιδωτό στις άλλες δύο, στο δυτικό τείχος έχουμε δύο εισόδους, την κύρια είσοδο του κάστρου στη μέση και μία άλλη σύμφριζα στο βράχο για ανεφοδιασμό και αιφνίδιασμό, στο νότιο έχουμε μία ακόμη είσοδο, το πορτέλλο, τη μοναδική επικονιγνία του κάστρου με τη θάλασσα και στο ανατολικό άλλη μία περίπου στη μέση του

η κάτω πόλη είναι κατοικημένη περιοχή και αποτελεί τουριστικό προορισμό, στον οικισμό βρίσκουμε εμπορικές χρήσεις, χώρους εστίασης και διασκέδασης και πολλές ξενοδοχειακές μονάδες

κυκλοφοριακό σύστημα κάτ

ύπαρξη αμυντικού δρόμου
στην νοτιοδυτική γωνία του
κάστρου

σημείο ταύτισης των δύο δρόμων

νότια πύλη του κάστρου σε
χαμηλότερη στάθμη

ίχνη καμάρας σε χαμηλότερη στάθμη εντός
οικοπέδου επί της πλατείας Χρυσαφίσσας

ένωση παραλιακού -
αμυντικού δρόμου

ερείπια ναού 12ου αι. σε
χαμηλότερη στάθμη

ερείπια κληρονόμων Ρίτσου σε
χαμηλότερη στάθμη

1. οικία Ιακώβου, άλλοτε Μουτσάτσου και Γιαννούκου
_70° έκταση σκεπασμένη ως το επίπεδο των επάλξεων
_με τους καθαρισμούς φάνηκε η ύπαρξη του άλλοτε απαραίτητου αμυντικού δρόμου (2.50 μ. χαμηλότερα από το επίπεδο των
επάλξεων)

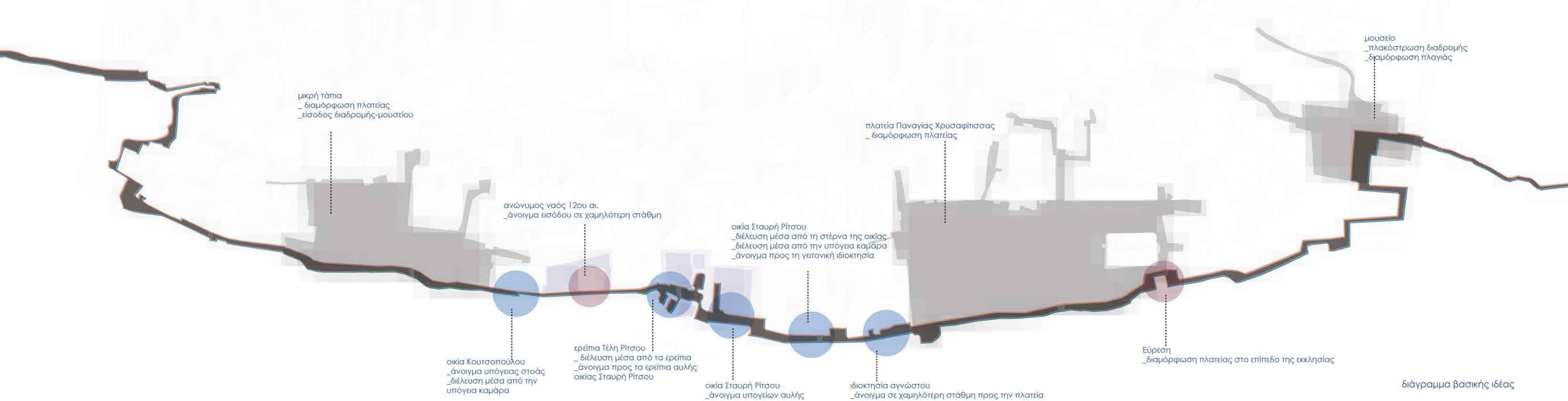
2. οικία Τέλη Ρίτσου
_καθαρισμοί αποκάλυψαν δρόμο παράλληλο στο θαλάσσιο τείχος, ο οποίος από τη νότια πλευρά του συνορεύει με σειρά
κτισμάτων που άλλοτε αποτελούσαν τμήμα οχυρώσεων του τέλους του 17ου αι.

3. οικία Σταυρή Ρίτσου
_στο ισόγειο του περιλαμβανει ένα τμήμα του θολωτού δρόμου. ο οποίος άλλοτε ήταν παράλληλος με το θαλάσσιο τείχος σε
χαμηλότερη στάθμη από τις επάλξεις
_η νότια αυλή ανήκε άλλοτε στις οχυρώσεις της πόλης

4. η Εύρεση
_μέσα σε ένα τόξο του τείχους φαίνοταν ένα πιηγάδι, το 'Βλυχό Πηγάδι'

βιβλιογραφία: Αλέξανδρος Γ. Καλλιγά, Χάρις Α. Καλλιγά, Μονεμβασία, Ξαναγράφοντας σε παλίμψηστα, Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2006

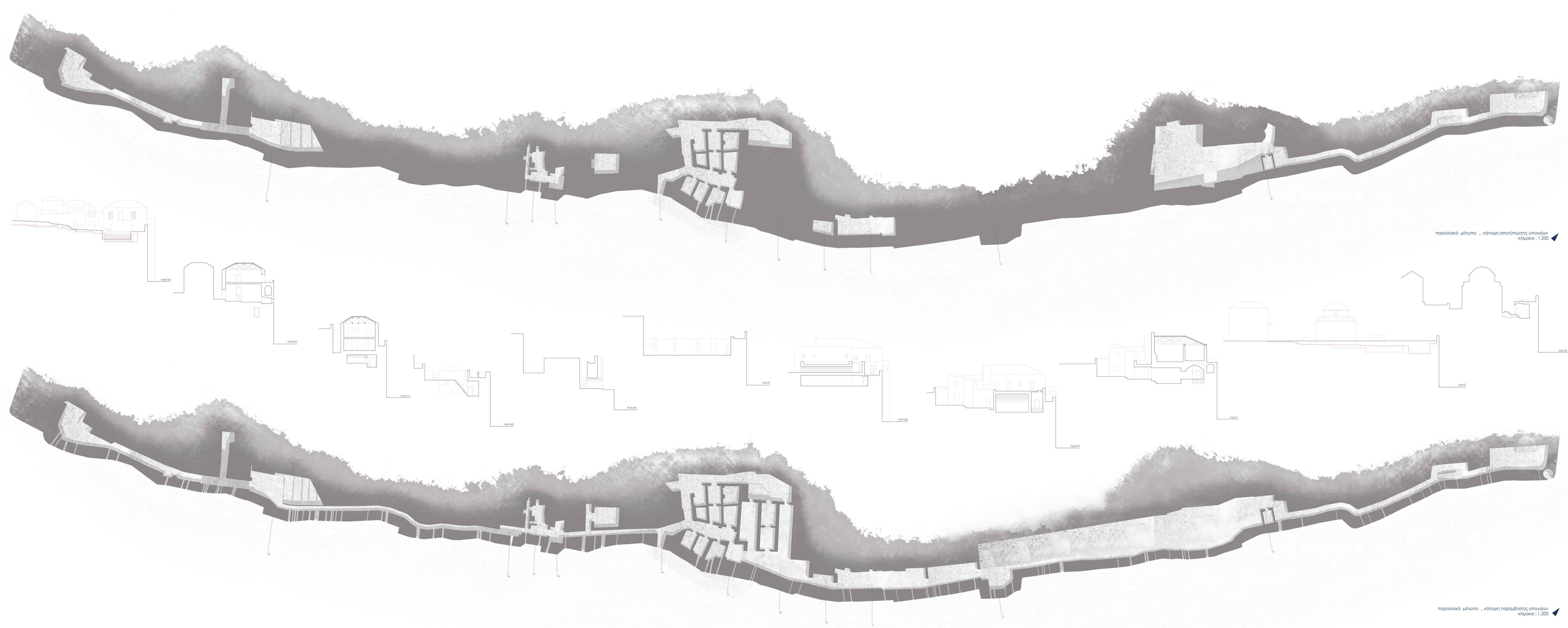
φωτογραφική τεκμηρίωση ύπαρξης αμυντικού δρόμου παράλληλα στο νότιο τείχος του κάστρου
η κάτω πόλη του κάστρου σήμερα είναι κατοικημένη περιοχή και ταυτόχρονα αρχαιολογικός χώρος, το οδικό σύστημα εξυπηρετεί τις κινήσεις και τις μεταφορές των κατοίκων και των επισκεπτών, στο παρελθόν όμως καθώς ο οικισμός είχε και αμυντικό χαρακτήρα, ως οχυρωμένο κάστρο, το οδικό δίκτυο έπρεπε να πληροί τις προϋποθέσεις σε περίπτωση πολιορκίας, γι' αυτόν τον λόγο υπήρχε παράλληλος δρόμος από τον σημερινό παραλιακό δρόμο του νότιου τείχους σε χαμηλότερη στάθμη για την ασφαλή μετακίνηση των κατοίκων, σε ορισμένα σημεία η στάθμη αυτή υφίσταται ακόμη, σε άλλα σημεία όμως με το πέρασμα του χρόνου και τις επεμβάσεις των κατοίκων έχει χαθεί, δεν έχουν γίνει ανασκαφές κατά μήκος όλου του νότιου τείχους για να αποδειχθεί επιστημονικά η ύπαρξη του αλλά η ύπαρξη πολλών ερεπίων σε χαμηλότερη στάθμη αποδεικνύει πως κάποιος δρόμος θα έπρεπε να περνά για την είσοδό σε αυτά.

αποτύπωση κάτω πόλης κάστρου Μονεμβασίας
κάτοψη δωμάτων
κλίμακα 1.500

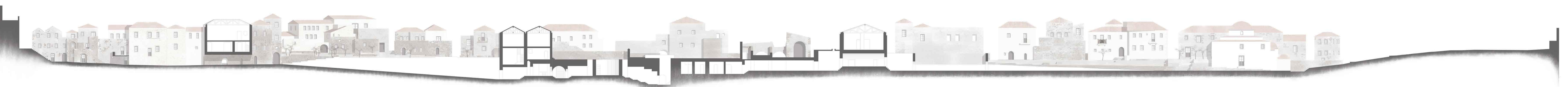

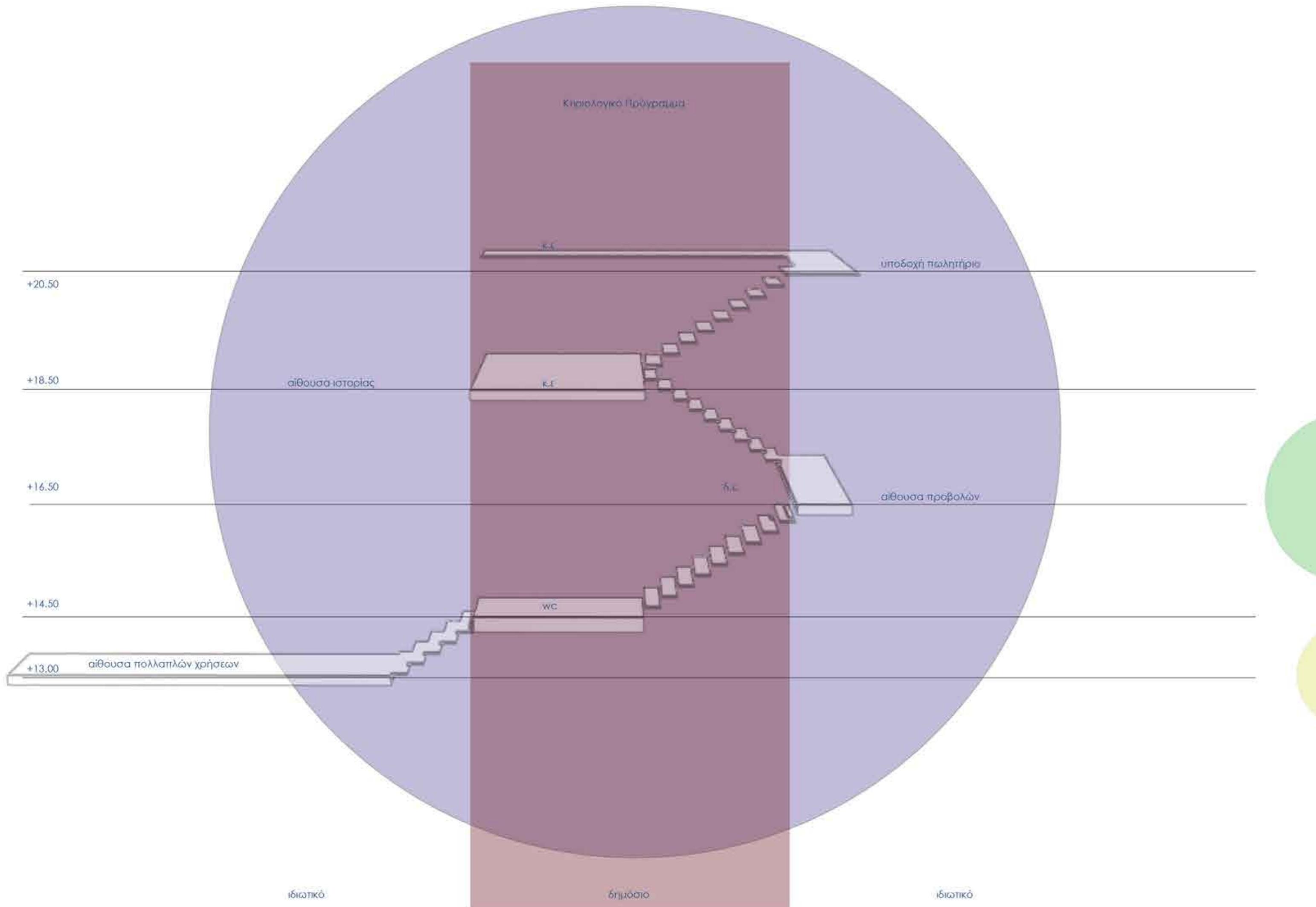
παραλιακό μέτωπο _ θύρη αποτύπωσης
κλίμακα : 1:200

παραλιακό μέτωπο _ θύρη αποτύπωσης
κλίμακα : 1:200

παραλιακό μέτωπο _ θύρη παρέμβασης
κλίμακα : 1:200

παραλιακό μέτωπο _ θύρη παρέμβασης
κλίμακα : 1:200

„Ότο μέσον του τείχους ανοίγεται τοξωτή πύλη που εγγράφεται σε ορθογώνιο πώρινό πλαίσιο
θεμελιώθηκε στη θέση της παλαιότερης οχύρωσης της πόλης κατά την οχυρωματική ανασυγκρότηση
των Οθωμανών στα μέσα του 17ου αιώνα
– στην 8^η Ένετοκρατία (1690-1715) διαμορφώθηκε στη βορειοανατολική γωνία του τείχους ο
προμαχώνας και πραγματοποιήθηκε η μπερύψωση του περιδρόμου, η φραγή των κανονιοθυρών και
επίχριση των όψεων

ανώνυμος ναός ύστερων βυζαντινών χρόνων, τύπος μονόχωρης θολωσκέπαστης βασιλικής, στους
μεταβυζαντινούς χρόνους ο ναός ερειπώθηκε και τμήμα της αψίδας του ενσωματώθηκε στη θεμελίωση

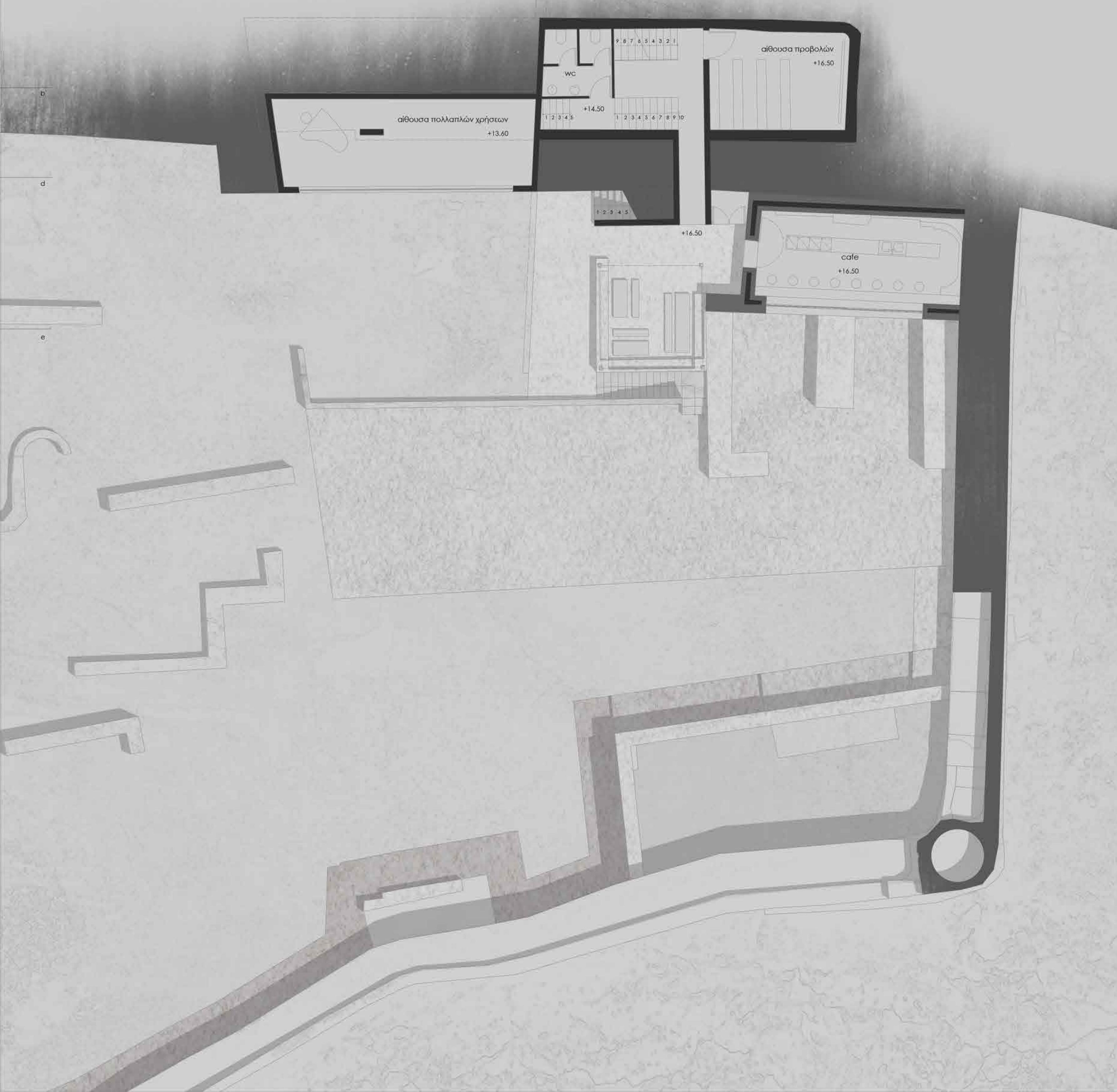
θολωτή κινστέρνα αποτελούμενη από τρεις χώρους

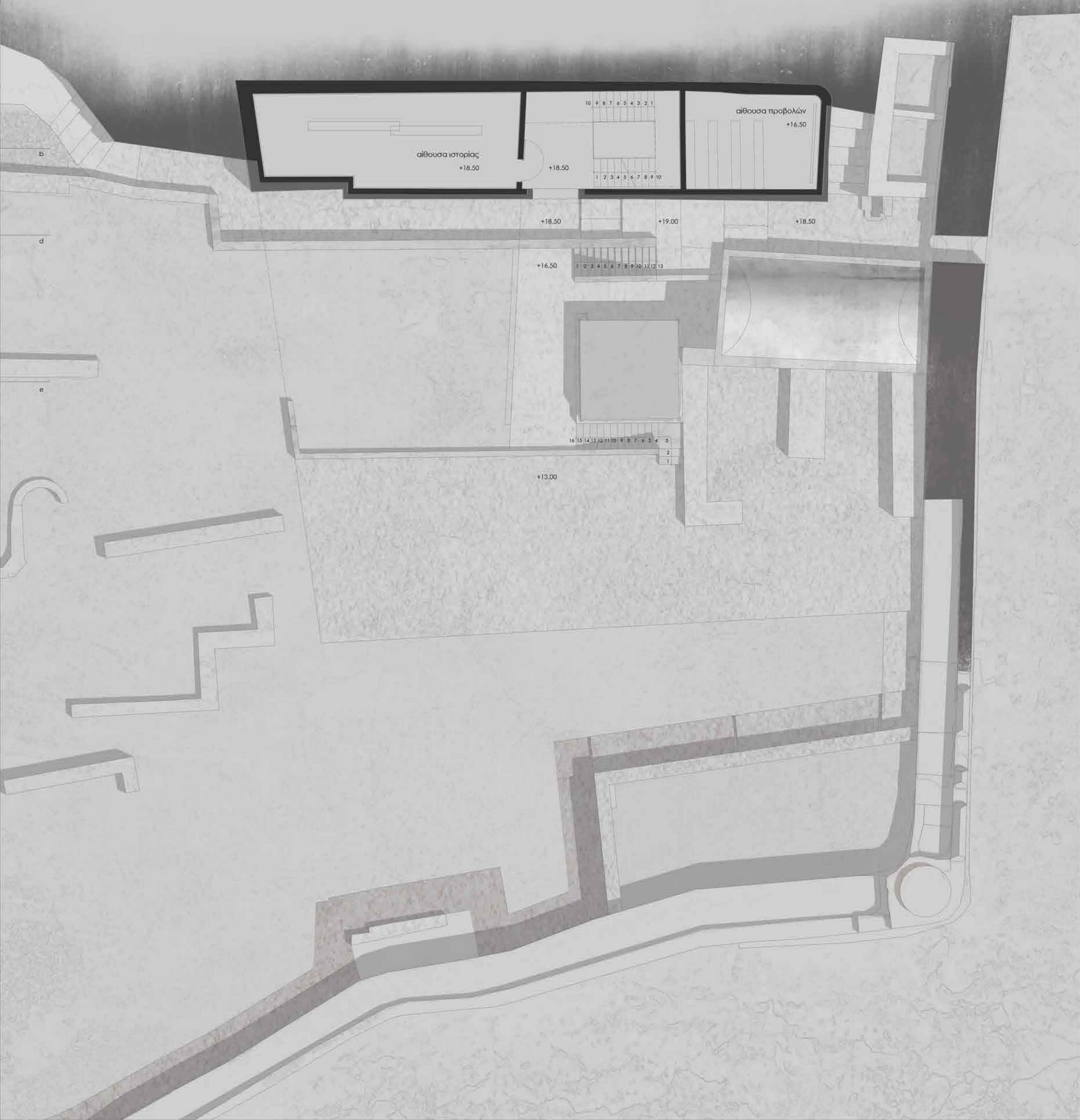
μουσείο - νοτιοανατολικό τείχος
κάτοψη +15.50 κλίμακα 1:100

μουσείο - νοτιοανατολικό τείχος
κάτοψη +17.50 κλίμακα 1:100

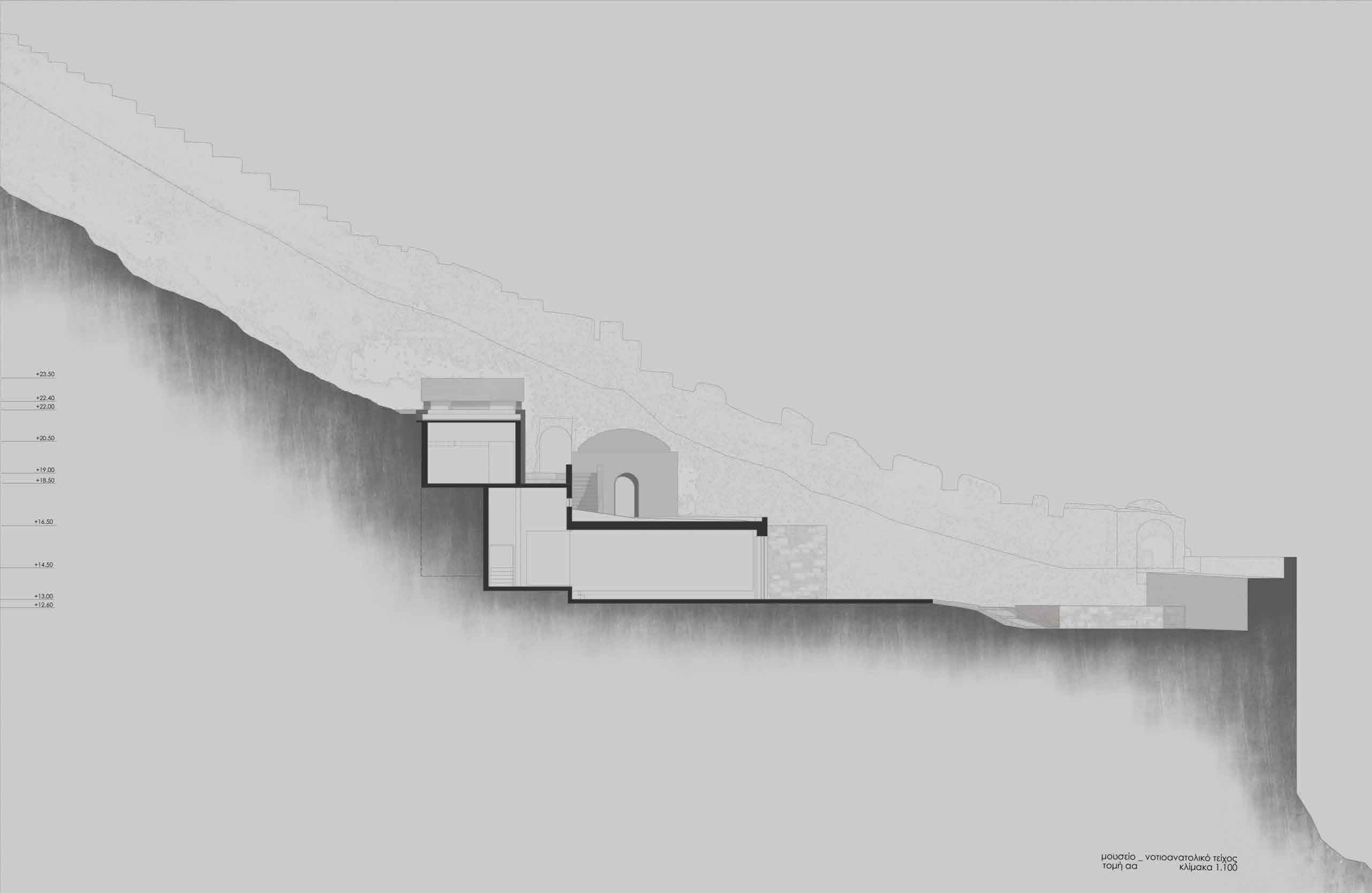

μουσείο _ νοτιοανατολικό τείχος
κάτοψη +19.50 κλίμακα 1:100

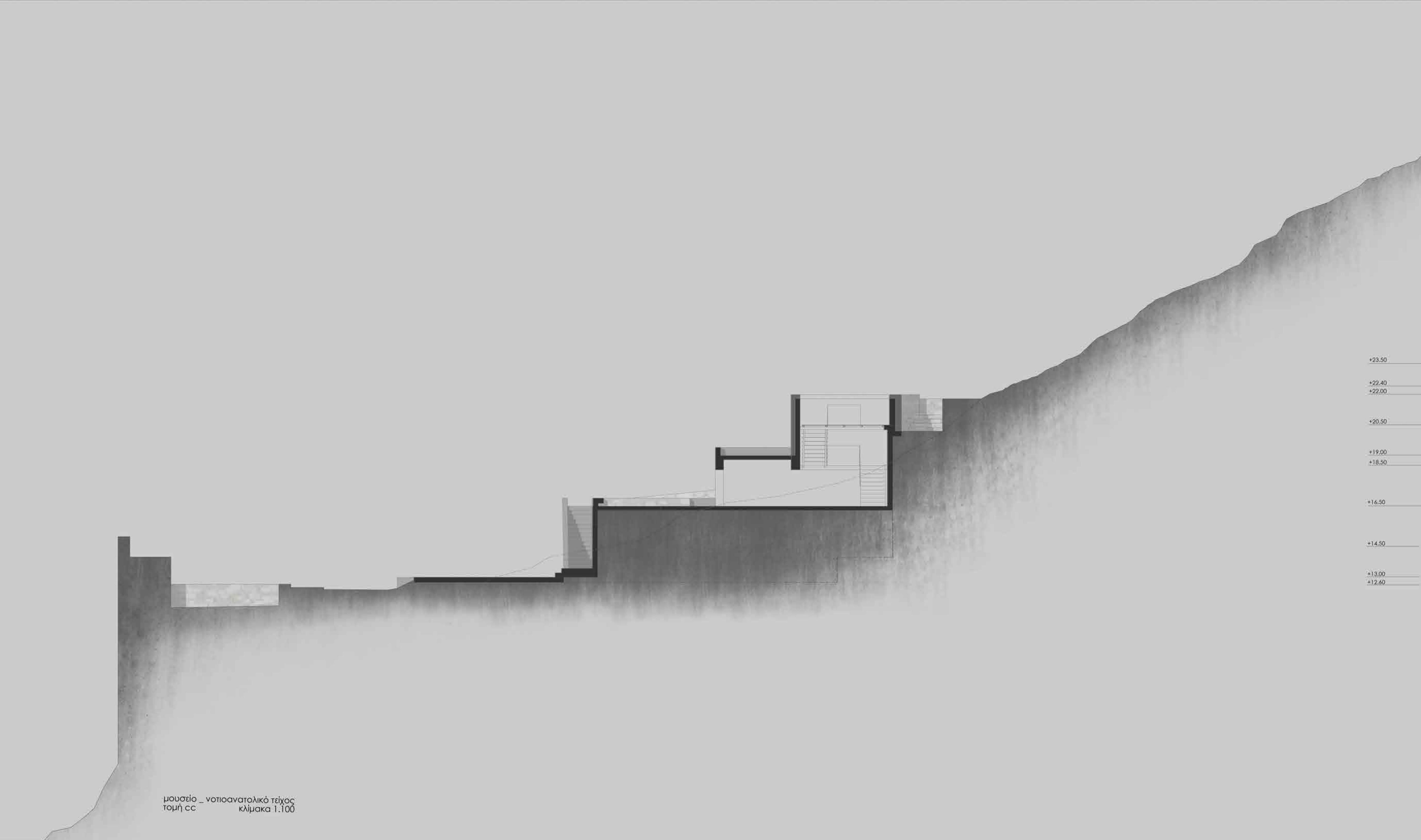
μουσείο _ νοτιοανατολικό τείχος
κάτοψη +22.50 κλίμακα 1:100

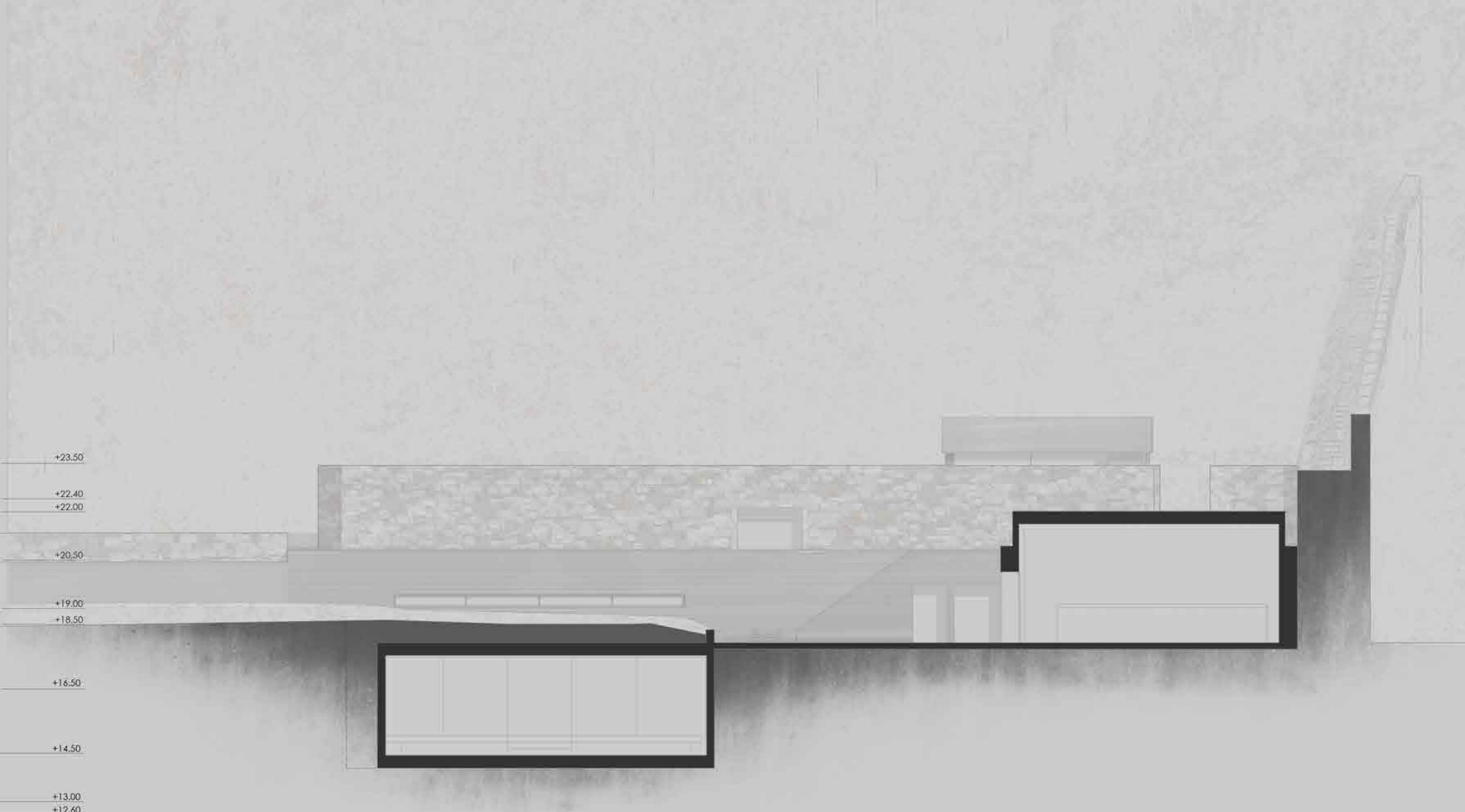

μουσείο _ νοτιοανατολικό τείχος
τομή bb κλίμακα 1:100

μουσείο_νοτιοανατολικό τείχος
τομή dd κλίμακα 1.100

μουσείο – νοτιοανατολικό τείχος
τομή εε κλίμακα 1:100

μουσείο _ νοτιοανατολικό τείχος
τούμπη ff
κλίμακα 1.100